

Gastlessen Pedagogisch kader kindercentra 0-4 jaar - Docentenhandleiding

*Algemene handreiking
bij de gastlessen*

Algemene handreiking bij de gastlessen Pedagogisch kader kindercentra 0-4 jaar - Docentenhandleiding

Dit is de algemene handreiking bij de serie gastlessen over een aantal onderwerpen uit het Pedagogisch kader kindercentra 0-4 jaar. Deze serie is ontwikkeld voor kinderopvangmedewerkers die gastlessen willen verzorgen op een ROC. Door de uitwerking van de gastlessen is het voor mensen zonder ervaring in lesgeven eenvoudig om als gastdocent aan het werk te gaan.

Bedenk bij het voorbereiden dat je de lessen niet strikt hoeft te volgen. Het zijn suggesties voor de les en het is geen keurslijf. Wel is het goed om iedere les voor voldoende afwisseling te zorgen. In de uitwerking van de gastlessen is hiermee rekening gehouden.

Realiseer je eveneens dat je als gastdocent wordt uitgenodigd vanwege iets bijzonder waardevols, namelijk je praktijkervaring! Bedenk daarom bij alle in de gastlessen genoemde voorbeelden, of jij in de praktijk iets vergelijkbaars hebt meegeemaakt. Gebruik zoveel mogelijk je eigen praktijkvoorbeelden. Dat is een rijke bron waaruit je kunt putten!

Om teveel herhaling in de aparte lesbeschrijvingen te voorkomen, staan een aantal richtlijnen die voor iedere les gelden in deze algemene handreiking beschreven.

De tijdsindeling van lessen

De lessen zijn bedoeld voor ROC-leerlingen.

Iedere les duurt 50 minuten en is per onderdeel omschreven. De tijden, die per onderdeel in de beschrijving zijn aangegeven, zijn richtlijnen. Een onderdeel kan iets uitlopen of juist iets korter duren en dat is niet erg. Belangrijk is wel dat je vooraf een goede tijdsinschatting maakt en tijdens de les de tijdsplanning in de gaten houdt, want 50 minuten kunnen zo om zijn!

Wat je eerst moet doen

Voordat je les gaat geven neem je contact op met de docent van de groep waaraan je les gaat geven.

Je bespreekt met de docent:

1. De samenstelling van groep. Wat voor groep krijg je tegenover je? Hoe ziet de verdeling van de groep eruit (jongens/meisjes, oud/jong, allochtoon/autochtoon, etc.). Zorg dat je een goed beeld hebt van de groep.
2. Het niveau van de groep. Zijn het bijvoorbeeld eerstejaars of tweedejaars studenten?
3. Wie welke verantwoordelijkheid heeft. Jij verzorgt de les, maar de docent blijft verantwoordelijk voor de orde en de rust in de groep.
4. Waar de les over gaat. De les gaat over een onderdeel van een hoofdstuk uit het Pedagogisch kader, dus niet over een heel hoofdstuk of het hele boek. Vraag wat de leerlingen mogelijk al weten over het onderwerp. Bespreek met welke punten in je les de leerlingen mogelijk problemen of moeite zullen hebben. Voor sommige groepen zijn de meer "talige" opdrachten wellicht lastig, voor andere groepen kost het weer minder tijd dan in de planning staat aangegeven.
5. De werkvormen die je wilt gebruiken. Bespreek of de werkvormen passen bij de groep leerlingen en hun verwachtingen. Als meerdere mogelijkheden worden gegeven voor een werkvorm, bespreek dan welke variant de vaste docente het beste lijkt.

Vorbereiding en verloop van de les

Vorbereiding

Een goede lesvoorbereiding is het halve werk. Lees voorafgaand aan de les in ieder geval het hoofdstuk uit het Pedagogisch kader dat je gaat bespreken. Lees ook de docentenhandleiding goed door.

Voorstellen

Voordat je start met de les stel je jezelf voor:

- Hoe heet je?
- Waar werk je?
- Op welke leeftijdsgroep werk je?
- Hoe lang werk je al?

Het kan goed zijn om eerst even aan te geven waarom je deze gastles wilt doen.

Vind je het héél spannend om voor een groep te staan? Het werkt vaak goed als je dat ook met de groep deelt.

Opener

Iedere les start met een opener. Dit heeft als doel de leerlingen gericht te maken op het onderwerp en op jou als docent. Soms komen de leerlingen druk binnen. Zij verplaatsen zich gedurende de dag van de ene les naar de andere les en ze moeten zich gedurende de dag op verschillende onderwerpen concentreren. Een pakkende opener zorgt ervoor dat ze hun concentratie op jou richten. Een opener is altijd kort.

Leg de groep uit dat je, voordat je aan de les begint, eerst even een opwarmer wilt doen met de groep. In de beschrijvingen van de lessen heet dit de opener.

Opdrachten

In de les zijn een of meerdere opdrachten verwerkt. Leg altijd eerst klassikaal de opdracht uit en deel daarna pas de formulieren uit. Anders loop je het risico dat de leerlingen hun aandacht bij de formulieren hebben, terwijl je de opdracht staat uit te leggen.

Soms hanteert de vaste docent een vaste manier van opdrachten uitdelen. In dat geval is het makkelijk om daarop aan te sluiten. Vraag bij de vaste docent na hoe opdrachten normaal gesproken uitgedeeld worden.

Discussies

De les bevat discussiemomenten. Het is belangrijk dat jij als docent niet je mening oplegt aan de groep leerlingen. Je vraagt naar de mening van de leerlingen en geeft zo min mogelijk je eigen mening. Als je een leerling iets hoort zeggen waar jij het niet mee eens bent, laat dit dan voor wat het is. Ga er dan niet op in, want anders gaan de leerlingen misschien met jou in discussie. Het is juist de bedoeling dat ze zelf eerst een mening vormen.

Films kijken

Het is belangrijk om vooraf te weten wat je de leerlingen laat zien aan filmmateriaal. Bekijk daarom de dvd voorafgaand aan de les. Bij een aantal fragmenten zie je dat het fragment twee keer vertoond wordt. Dit is niet voor niets. De eerste keer kijk je namelijk met de groep zonder opdracht, ze kunnen dan alles op zich in laten werken. De tweede keer geef je een specifieke kijkopdracht. Deze kijkopdracht staat in de docentenhandleidingen van de gastlessen vermeld.

Afsluiting

Het is belangrijk om de les goed af te sluiten. Leerlingen zijn soms gewend om plots op te staan en weg te lopen als de les is afgelopen. Een goede afsluiting geeft jou en de leerlingen de gelegenheid om de les ook werkelijk af te ronden, voordat ze hun aandacht weer op iets anders moeten richten. Belangrijk is even het doel van de les terug te laten komen. Je hoeft het doel niet zelf te gaan herhalen, je kunt leerlingen hiernaar vragen. Het kan ook leuk zijn om feedback aan de leerlingen te vragen. Wat vonden ze van de les en jouw manier van lesgeven?

Bedank de leerlingen voor hun inbreng in de les. Dat stimuleert leerlingen en zij voelen zich gewaardeerd. Bedanken doe je in het algemeen en niet gericht op 1 specifiek persoon. Ook leerlingen die niet veel zeggen hebben een inbreng, namelijk: luisteren.

Didactische tips voor het verzorgen van lessen

1. Weet wat de leerlingen aan het einde van je les in ieder geval moeten kennen, kunnen of aan houding ontwikkeld moeten hebben. Richt je hier tijdens de les op en vertel je leerlingen om welke doelen het gaat.
2. Zorg voor communicatie over en weer. Zorg dat jij als docent niet steeds aan het woord bent door leerlingen vragen te laten beantwoorden.
3. Veronderstel niet dat stilte en het ontbreken van vragen of reacties automatisch betekent dat iedereen meedoet en je begrijpt.
4. Presenteer nooit langer dan 15-20 minuten achter elkaar. Dat is de maximale aandachtspanne. Kom na 15-20 minuten met een andere activiteit. Zorg voor afwisseling.
5. Toon interesse voor de leerlingen. Nodig uit tot vragen en reacties en ga daar op in.
6. Wees niet bang om te zeggen dat je iets niet weet, je kunt immers niet alles weten! Beloof dat je het antwoord op de vraag opzoekt en op een ander moment terugkomt op de vraag, bijvoorbeeld via de vaste docent.
7. Lessen mogen leuk zijn! Verwerk wat humor in de les of vertel wat leuke anekdotes en voorbeelden uit je eigen praktijk. Dit maakt de les leuker. En wees vooral jezelf!
8. Durf door te vragen (zie de volgende bladzijde voor informatie hierover). Ga in op vaagheden, subjectieve uitlatingen, aannames, algemene waarheden en formuleringen met 'moeten' of 'kunnen'.

Doorvragen

In de lesbeschrijving lees je regelmatig dat je moet doorvragen. Doorvragen is belangrijk, want:

- je krijgt helder wat de leerling bedoelt;
- je voorkomt dat je langs elkaar heen gaat praten;
- je laat de leerling beter nadenken.

Bij doorvragen maak je vooral gebruik van w-vragen: Wie? Wat? Waar? Waarmee? Waarvoor? Waarheen? Waartegen? Met wie? Voor wie? Over wie? etc.

Enkele praktijkvoorbeelden

Soms is de informatie niet compleet.

Voorbeeld: Ik ben het oneens!

Doorvraag-vragen zijn dan:

- Waarover?
- Met welk gedeelte?
- Waarom?

Soms wordt er een vergelijking gemaakt.

Voorbeeld: Kinderen zijn thuis beter af.

Doorvraag-vragen zijn dan:

- Vergeleken met wat zijn ze beter af?
- Waarmee zijn ze beter af?
- Waarom vind je dat?

Soms wordt er gegeneraliseerd.

Voorbeeld: Kinderen zijn leuk!

Doorvraag-vragen zijn dan:

- Waarom?
- Geldt dit voor alle kinderen?

Soms worden meningen als feit neergezet.

Voorbeeld: Jongens zijn lastig.

Doorvraag-vragen zijn dan:

- Wie beweert dat?
- Waarop baseer je dat?
- Alle jongens?
- Wat bedoel je met 'lastig'?

Het is belangrijk dat leerlingen op een ROC les krijgen van mensen met praktijkervaring en dat zij kennismaken met het Pedagogisch kader. Voor kinderopvangmedewerkers die als gastdocent lessen willen verzorgen liet BKK een aantal gastlessen ontwikkelen. Deze gaan over onderwerpen uit het Pedagogisch kader kindercentra 0-4 jaar.

Colofon

Tekst: Annemieke Waage
Eindredactie: BKK
Vormgeving: 100 kilo Grafische Vormgeving
Zie ook: www.pedagogischkader.nl

Bureau Kwaliteit Kinderopvang © 2012

Bureau Kwaliteit Kinderopvang

Varrolaan 62, 3584 BW Utrecht
t 030 256 72 30
e info@bkko.nl
i www.stichtingbkk.nl